BIBLIO MA8HTH 1-41_eikastika B Mathiti 28/11/2012 9:30 πμ Page 1

Εικαστικά

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: **Ιωάννης Αντωνόπουλος**, *Ζωγράφος, Χαράκτης, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*
Μαρία Δουκάκη, *Ζωγράφος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ: **Δημήτρης-Κλεομένης Ζερβός**, *Ζωγράφος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*
Ευαγγελία Λυκούδη, *Ζωγράφος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*
Κωνσταντίνος Παπασταμούλης, *Ζωγράφος, Καθηγητής ΑΤΕΙ Αθηνών*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ: **Παύλος Τσάκωνας**, *Ζωγράφος*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: **Μαρία Αλιφεροπούλου**, *Φιλόλογος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ: **Γεώργιος Σιγάλας**, *Ζωγράφος, Σύμβουλος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου*

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: **Χριστίνα Σαραντοπούλου**, *Γλύπτρια*

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ: **ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ**

Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Δημήτριος Γ. Βλάχος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Γεώργιος Κ. Παληός
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτές Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Έργου
Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Γεώργιος Χαρ. Πολύζος
Πάρεδρος Ε.Θ. του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΜΑΚΕΤΑΣ,
ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΑΛΛΑΓΩΝ ΒΑΣΕΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΩΝ
ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ,
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ:
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ / Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕΣΠΑ 2007-2013
πρόγραμμα για τη κοινωνία
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

BIBLIO MA8HTH 1-41_eikastika B Mathiti 28/11/2012 9:30 πμ Page 3

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Ιωάννης Αντωνόπουλος Μαρία Δουκάκη

Εικαστικά

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
«ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Περιεχόμενα

Πρόλογος 7

1η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΛΙΚΑ, ΤΕΧΝΙΚΕΣ, ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΣΜΟΙ

ΘΕΜΑ 1: Το σχέδιο και το χρώμα

1.1. Το σχέδιο 8
1.1.1. Το ελεύθερο σχέδιο 9
α. Η διαδικασία που ακολουθούμε στο σχέδιο 9
β. Η τονική κλίμακα 10
γ. Μεγέθη - Αναλογίες - Κλίμακες 11
δ. Ο κάναβος 11
1.1.2. Τα υλικά του ελεύθερου σχεδίου και οι τεχνικές τους 12
α. Το χαρτί 12
β. Τα μολύβια 12
γ. Το κάρβουνο 13
δ. Η μελάνη 14
1.2.1. Το γραμμικό σχέδιο 15
1.2.2. Τα υλικά για το γραμμικό σχέδιο 15
1.2.3. Γραμμικά σχέδια 15
α. Γεωμετρικές κατασκευές 15
β. Διακοσμητικά σχέδια με κύκλους, τόξα και ευθείες 16
γ. Γεωμετρική απόδοση στοιχείων από το περιβάλλον 16
δ. Σχεδίαση τρισδιάστατων σχημάτων 17
1.3.1. Το χρώμα 18
1.3.2. Τα υλικά του χρώματος και οι τεχνικές τους 19
α. Οι ξυλομπογιές 19
β. Τα παστέλ 20
γ. Οι ακουαρέλες (τα υδατοχρώματα) 21
δ. Οι τέμπερες 22
ΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ....23

ΘΕΜΑ 2: Το χαρτί και οι τεχνικές του

2.1. Η ιστορία του χαρτιού 24
2.2. Ανακύκλωση και χειροποίητο χαρτί 24
2.3. Το χαρτί σε παραδοσιακές καλλιτεχνικές δημιουργίες 25
2.4. Το χαρτί στα καλλιτεχνικά έργα 27
2.5. Προτάσεις για κατασκευές με χαρτιά και χαρτόνια 28
2.6. Το παπιέ μασέ 30
ΥΛΙΚΑ, ΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΓΛΩΣΣΑΡΙ-ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ 31
Διαθεματική εργασία: “Οι άνθρωποι και το χαρτί” 32

ΘΕΜΑ 3: Ψηφιδωτό - Γλυπτική με ξύλο

3.1. Το ψηφιδωτό 34
3.2. Τα ψηφιδωτά και η ιστορία τους 34
3.3. Κατασκευή ψηφιδωτού 36
3.4. Η γλυπτική με το ξύλο στην ιστορία των πολιτισμών 37
3.5. Η ξυλογλυπτική στην ελληνική παράδοση 39
3.6. Η τεχνική της ξυλογλυπτικής 40
ΥΛΙΚΑ, ΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ 41

2η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

ΘΕΜΑ 1: Διακόσμηση εσωτερικών χώρων - Σκηνικά

1.1. Ο ρόλος των χρωμάτων στον χώρο 42
1.2. Οι ιδιότητες και οι κατηγορίες των χρωμάτων 42

1.3. Ο ρόλος του φωτός στον χώρο 44
1.4. Η σύνθεση στον εσωτερικό χώρο 45
1.5. Διακόσμηση και διακοσμητικά στιλ 46
1.6. Αρχαίο θέατρο και σκηνογραφία 47
1.7. Ο σχεδιασμός του σκηνικού 48
ΥΛΙΚΑ , ΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ 49

3η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΜΟΡΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΘΕΜΑ 1: Η υφή
1.1. Η υφή 50
1.2. Τεχνικές για ματιέρες 53
1.3. Η νεκρή φύση 54
ΥΛΙΚΑ, ΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΓΛΩΣΣΑΡΙ-ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ 57

ΘΕΜΑ 2: Ο όγκος και ο χώρος
2.1. Ο όγκος στη γλυπτική 58
2.2. Προτάσεις για κατασκευή ανάγλυφων και γλυπτών 60
2.3. Ο χώρος στα τρισδιάστατα έργα 61
2.4. Η ανθρώπινη μορφή στη Δυτική ζωγραφική 62
2.5. Πώς οι μορφές διαμορφώνουν τον ζωγραφικό χώρο 64
2.6. Ο χώρος στα δισδιάστατα έργα 65
2.7. Σχεδιαστική μέθοδος της προοπτικής 68
ΥΛΙΚΑ, ΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΓΛΩΣΣΑΡΙ-ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ 69

4η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΓΟΥ - ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΕΧΝΗΣ

ΘΕΜΑ 1: Ανάλυση και σύνθεση
1.1. Ανάλυση 70
1.2. Το θέμα του έργου τέχνης 70
1.3. Η τεχνοτροπία του έργου τέχνης 71
1.4. Η σύνθεση του έργου τέχνης 72
ΥΛΙΚΑ, ΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΓΛΩΣΣΑΡΙ-ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ 79

ΘΕΜΑ 2: Αλληγορικά και συμβολικά έργα
2.1. Ο συμβολισμός και η αλληγορία 80
2.2. Ο συμβολισμός των χρωμάτων 84
ΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΥΛΙΚΑ 85

ΘΕΜΑ 3: Βυζαντινή τέχνη
3.1. Η αρχιτεκτονική της εκκλησίας 86
3.2. Οι άλλες τέχνες στο Βυζάντιο 88
3.3. Η τεχνική της φορητής εικόνας 89
ΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΥΛΙΚΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ 91

ΘΕΜΑ 4: Εξω-ευρωπαϊκή τέχνη
4.1. Εισαγωγή 92
4.2. Αφρικανική τέχνη 93
4.3. Προκολομβιανή τέχνη 94
4.4. Ισλαμική τέχνη 96
4.5. Ινδουιστική τέχνη 98
4.6. Κινεζική τέχνη 100
4.7. Ιαπωνική τέχνη 102
ΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΓΛΩΣΣΑΡΙ 103

Προτεινόμενη βιβλιογραφία - Ίντερνετ 104

Ντα Βίντσι, «Σπουδή χεριών», 1474.

Πρόλογος

Η Τέχνη περιέχει τρεις αλληλένδετες παραμέτρους: τον δημιουργό του έργου τέχνης, το ίδιο το έργο και τον θεατή.

Για να γίνεις κοινωνός της Τέχνης, θα πρέπει να μάθεις να είσαι τόσο δημιουργός όσο και θεατής και να ασχοληθείς με τη θεωρία και την πρακτική των τεχνών. Με την εκπαίδευση θα γνωρίσεις διάφορες μεθόδους και τεχνικές, θα ασχοληθείς με τα υλικά, τα μέσα, τα εργαλεία ή τα όργανα, θα πειραματιστείς, θα ελέγξεις και θα αξιολογήσεις τις ιδέες και τα έργα σου. Οι θεωρίες που αφορούν την αισθητική οργάνωση της μορφής και του περιεχομένου ενός έργου τέχνης θα σε βοηθήσουν να γίνεις εκφραστικός δημιουργός και ευαίσθητος θεατής.

Το βιβλίο των Εικαστικών ασχολείται με τη δημιουργία των έργων και την αισθητική τους. Η ύλη του συνδυάζει θεωρία και πράξη και κατανέμεται σε 4 διδακτικές ενότητες:

Η 1η ενότητα παρουσιάζει διάφορα υλικά και τεχνικές που χρησιμοποιούνται στις Εικαστικές τέχνες.

Η 2η ενότητα ασχολείται με τις Εφαρμοσμένες τέχνες.

Η 3η ενότητα εξετάζει μορφικά στοιχεία της εικαστικής γλώσσας.

Η 4η ενότητα προσεγγίζει το έργο αναλυτικά και ως κομμάτι του ανθρώπινου πολιτισμού το τοποθετεί μέσα στην Ιστορία της τέχνης.

Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει ανάγκη την τέχνη όσο την είχε από την αρχή και σε όλη τη διάρκεια της ύπαρξής του στον όμορφο πλανήτη μας, γιατί μέσα από αυτήν εκφράζει τα πάντα. Η αγάπη του για τη φύση καταγράφεται στις τοπιογραφίες και τα έργα στον χώρο. Η πίστη στον ίδιο και τις δυνατότητές του αποδίδεται στις προτομές και τις προσωπογραφίες. Οι ενέργειές του, η περιέργειά του για το άγνωστο, η επιθυμία του να μάθει ή να αλλάξει τον κόσμο, οι ιδέες και οι αξίες του, η ανάγκη του για ελευθερία και ειρήνη παρουσιάζονται μέσα στα έργα τέχνης.

Κάθε άνθρωπος είναι ένας εν δυνάμει καλλιτέχνης, γι' αυτό και εσύ μπορείς να εκφραστείς καλλιτεχνικά.

BIBLIO MA8HTH 1-41_eikastika B Mathiti 28/11/2012 9:30 πμ Page 8

Το σχέδιο και το χρώμα

ΘΕΜΑ 1

ΥΛΙΚΑ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΣΜΟΙ

Με ένα μολύβι ή ένα κάρβουνο οι ζωγράφοι σχεδιάζουν.
Όταν θέλουν χρώμα, διαλέγουν ανάμεσα σε πάρα πολλά υλικά ...

1.1. Το σχέδιο

Από την Παλαιολιθική εποχή οι άνθρωποι σχεδίαζαν εικόνες επάνω στις επιφάνειες των σπηλαίων. Αξιοποιούσαν τη φυσική διαμόρφωση των σπηλαίων με το να σχεδιάζουν κυρίως μορφές ζώων. Τα απλά μέσα που χρησιμοποιούσαν ήταν κόκαλα που τα γέμιζαν με χρωστικές ουσίες από ορυκτά και τα άπλωναν με πινέλα από τρίχες ή φτερά ζώων ή με τα δάκτυλα.

Με την πάροδο των αιώνων καινούργια μέσα, υλικά και τεχνικές βοήθησαν τη διεύρυνση της αντίληψης του σχεδίου και την εξέλιξή του.

1. Σπηλαιογραφία στο Πες Μερλ της Γαλλίας. Πριν από 25.000 χρόνια ο καλλιτέχνης, εκμεταλλευόμενος την επιφάνεια των βράχων, τον φυσικό χρωματισμό, τα κοιλώματα και τις προεξοχές, διαμόρφωσε το σχέδιο των αλόγων. Σχεδίασε το κεφάλι του πίσω αλόγου στην προεξοχή του βράχου απλώνοντας τα σώματα στη μεγάλη επιφάνεια.

Γιατί πιστεύετε ότι ο πρωτόγονος καλλιτέχνης έφτιαχνε αυτές τις εικόνες; Εκτός από τα άλογα, ποιο άλλο σχέδιο διακρίνετε στην εικόνα 1;
Τι εικόνες μπορείτε να ανακαλύψετε στις επιφάνειες του δικού σας χώρου;

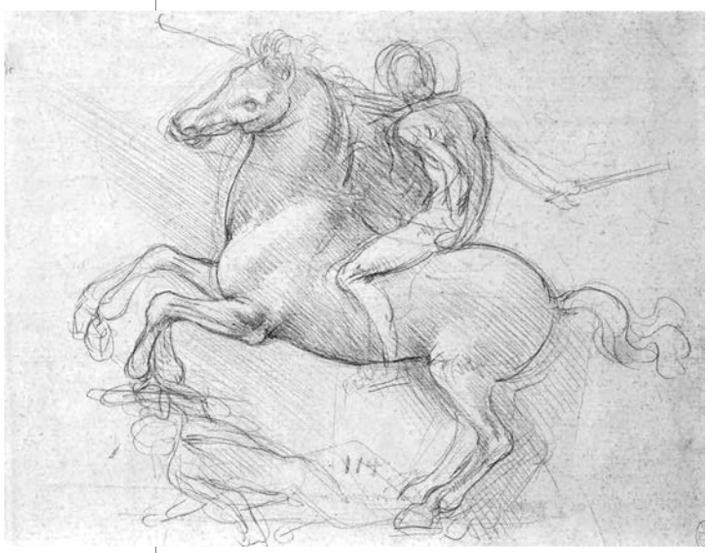

2. Ντα Βίντσι*, σχέδιο - σπουδή για το μνημείο Σφόρτσα, 1489.

Με τα δυο είδη σχεδίου, το **ελεύθερο** και το **γραμμικό**, απεικονίζουμε ό,τι υπάρχει στο περιβάλλον μας, ό,τι υπάρχει μέσα μας αλλά και ό,τι θέλουμε να κατασκευάσουμε.

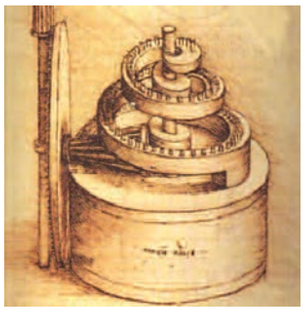

3. Ντα Βίντσι, σχέδιο μηχανής.

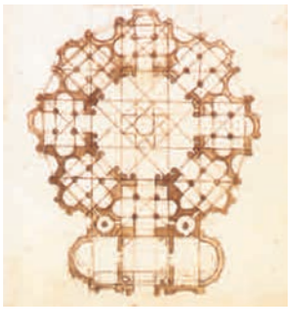

4. Ντα Βίντσι, σχέδιο κάτοψης ναού, 1488.

BIBLIO MA8HTH 1-41_eikastika B Mathiti 28/11/2012 9:30 πμ Page 9

1.1.1. Το ελεύθερο σχέδιο

Το ελεύθερο σχέδιο γίνεται με το χέρι και με αυτό αποδίδουμε κάτι, όπως το βλέπουμε, όπως το θυμόμαστε, όπως το φανταζόμαστε και όπως το νιώθουμε. Επομένως, κάθε σχέδιο εμπεριέχει την προσωπική εκδοχή του καλλιτέχνη για τον κόσμο.

Στα νατουραλιστικά σχέδια, η πραγματικότητα αναπαριστάνεται πειστικά (Εικ.5). Στα αφαιρετικά σχέδια προβάλλονται μόνο τα στοιχεία που θεωρούνται σημαντικά (Εικ.6).

5. Ραφαήλ, «Πορτρέτο νεαρού», 1502. 6. Ματίς, «Πορτρέτο», 1916.

α. Η διαδικασία που ακολουθούμε στο σχέδιο

α. Παρατηρούμε τις φυσικές μορφές στον χώρο, συγκρίνοντας τα σχήματα που τις αποτελούν, τα μεγέθη και τις μεταξύ τους σχέσεις.

β. Αποφασίζουμε πόσο μεγάλα θα σχεδιάσουμε τα βασικά στοιχεία του θέματος και πού θα τα τοποθετήσουμε στο χαρτί. Σχεδιάζουμε ελαφρά τα περιγράμματα των σχημάτων που διακρίνουμε καθαρά.

γ. Σκιαγραφούμε στην αρχή γενικά τα σκιερά μέρη χωρίζοντάς τα από τα φωτεινά. Έπειτα προσθέτουμε περισσότερους τόνους και λεπτομέρειες, αν θέλουμε, ώστε να αποδοθούν οι όγκοι και να «ζωντανέψει» το σχέδιο.

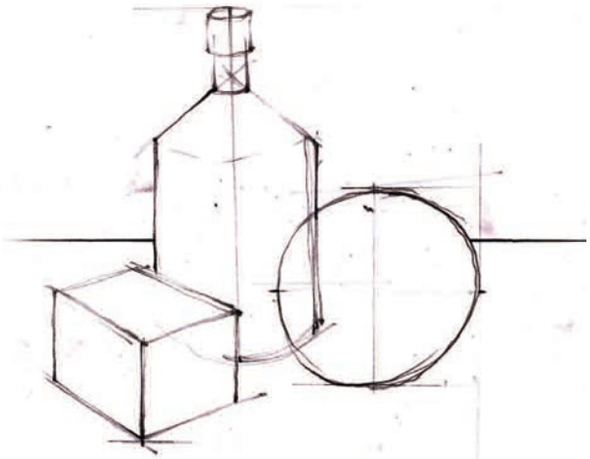

α.

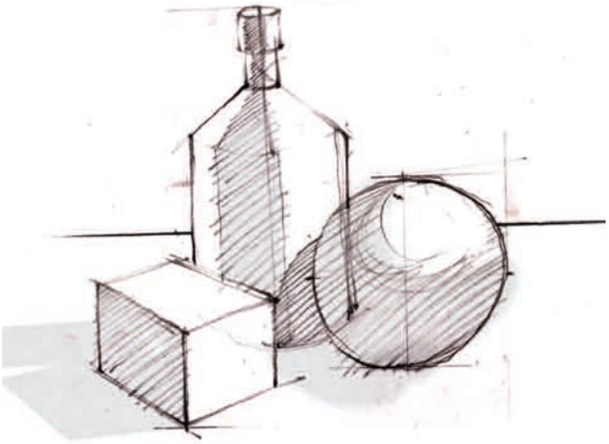

β.

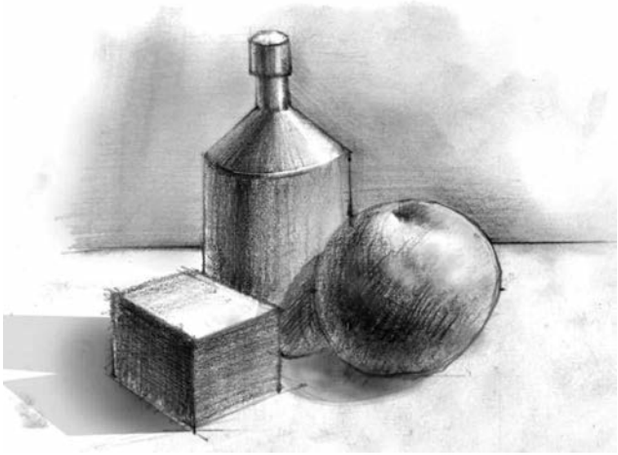

γ.

BIBLIO MA8HTH 1-41_eikastika B Mathiti 28/11/2012 9:30 πμ Page 10

β. Η τονική κλίμακα

Η τονική κλίμακα στο σχέδιο είναι μια διαβάθμιση από τον πιο ανοικτό τόνο στον πιο σκούρο (Εικ.7).

Στο σχέδιο «μεταφράζουμε» τις χρωματικές επιφάνειες των φυσικών μορφών σε τονικές σχέσεις. Επιλέγοντας κατόπιν έναν τύπο τονικής κλίμακας, παρουσιάζουμε πιο σωστά αυτές τις τονικές σχέσεις. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε πολλούς ή λιγότερους τόνους, οπότε θα έχουμε διαφορετικό αποτέλεσμα: σχέδιο με απαλούς τόνους, με κοντινούς τόνους, με τόνους που περιορίζονται στο άσπρο-μαύρο κ.ά.

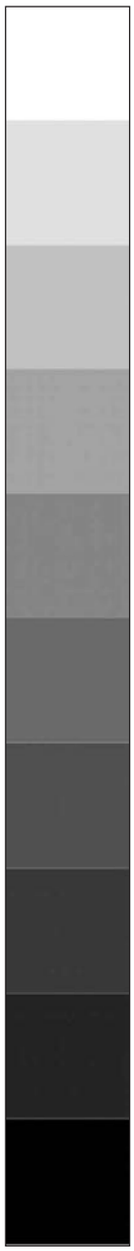

7.

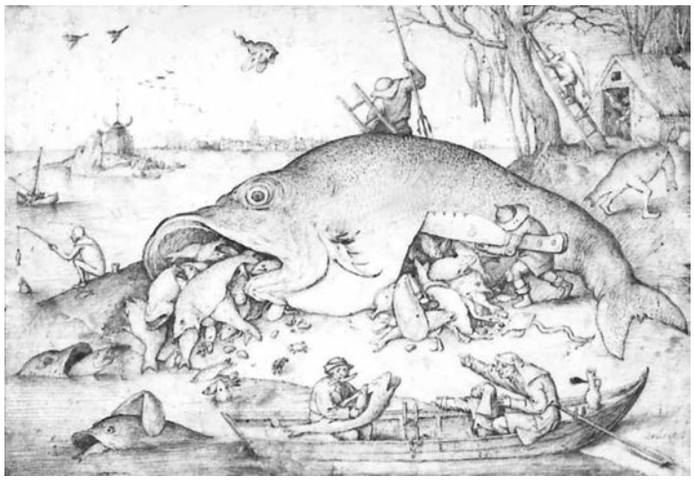

8. Μπρέγκελ, «Το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό», 1557.

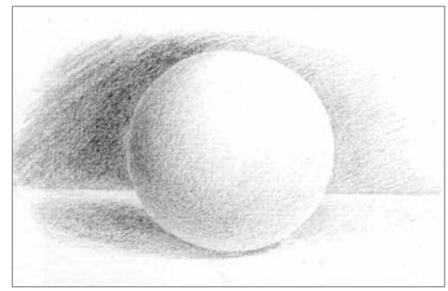

9. Οι διαβαθμίσεις του τόνου στο σχέδιο της σφαίρας διαχέονται η μια μέσα στην άλλη πολύ απαλά.

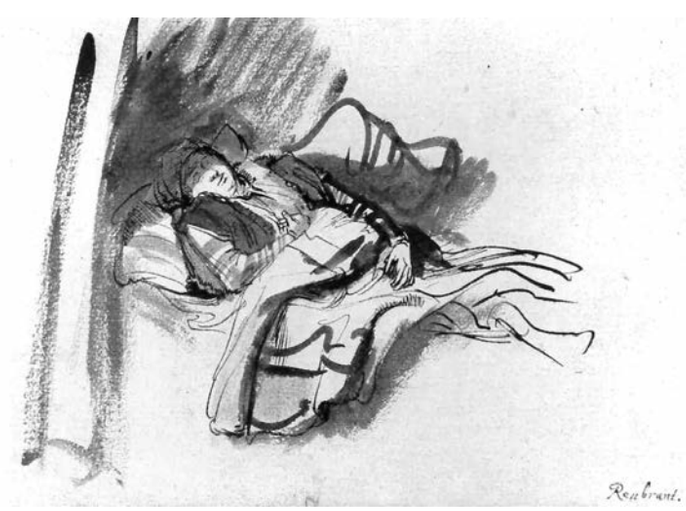

10. Ρέμπραντ, «Η Σάσκια κοιμάται στο κρεβάτι», 1635.

11. Μουνκ, «Η κραυγή», 1895.

Να βρείτε σε ποιον τύπο τονικής κλίμακας ανήκει κάθε σχέδιο από τα παραπάνω, πόσους τόνους περιέχει και γιατί έχει επιλεγεί η συγκεκριμένη τονική κλίμακα.

BIBLIO MA8HTH 1-41_eikastika B Mathiti 28/11/2012 9:30 πμ Page 11

γ. Μεγέθη - Αναλογίες - Κλίμακες

Κάθε φυσική μορφή αποτελείται από σχήματα και φόρμες που έχουν συγκεκριμένα μεγέθη. Οι σχέσεις αυτών των μεγεθών είναι οι αναλογίες. Τα σχέδια γίνονται συνήθως σε μικρότερες διαστάσεις από αυτές που έχουν οι φυσικές μορφές. Στη σχεδιαστική επιφάνεια μεταφέρουμε τα μεγέθη με τις ίδιες αναλογίες. Σε αυτό μας βοηθούν και οι κλίμακες που ορίζουν το πόσο μικρότερα θα είναι τα μεγέθη στο σχέδιο αναλογικά με τα φυσικά μεγέθη. (Στα τεχνικά σχέδια η κλίμακα σημειώνεται με αριθμούς, π.χ. 1:5, που σημαίνει ότι αν το σχέδιο έχει ένα μέγεθος, το πραγματικό είναι πέντε φορές μεγαλύτερο.)

δ. Ο κάναβος

Ο κάναβος είναι ένα πλέγμα κατακόρυφων και οριζόντιων γραμμών που μας διευκολύνει να αντιγράψουμε και να μεταφέρουμε μια εικόνα μεγαλώνοντας, μικραίνοντας ή ακόμα και παραμορφώνοντάς την.

Η μεγέθυνση γίνεται ως εξής:

α. Επάνω στην πρωτότυπη εικόνα σχεδιάζουμε κάναβο με οριζόντιες και κατακόρυφες γραμμές, σε ίση απόσταση μεταξύ τους (Εικ.12).

β. Στην επιφάνεια που θέλουμε να μεταφέρουμε την εικόνα, σχεδιάζουμε κάναβο μεγαλύτερο, αλλά με τον ίδιο αριθμό τετραγώνων.

γ. Αντιστοιχίζοντας κάθε τετραγωνάκι της εικόνας με αυτό της επιφάνειας που σχεδιάζουμε, μεταφέρουμε το σχέδιο που υπάρχει μέσα σε αυτό. Όταν κάνουμε το ίδιο για όλα τα τετραγωνάκια του κάναβου, η μεταφορά του σχεδίου σε μεγέθυνση έχει ολοκληρωθεί.

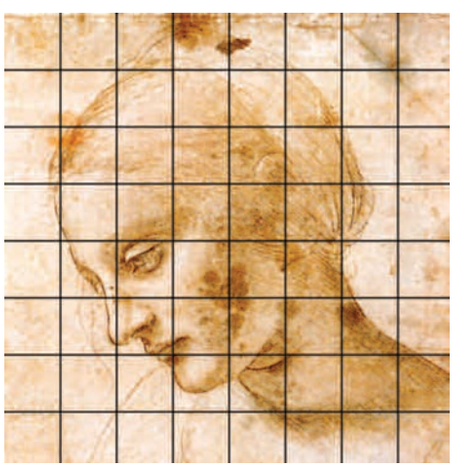

12. Ντα Βίντσι, σπουδή για γυναικείο κεφάλι, 1490.

γ.

Να σημειώσετε σε ποια κλίμακα είναι σχεδιασμένος ένας γεωγραφικός χάρτης που χρησιμοποιείτε.

BIBLIO MA8HTH 1-41_eikastika B Mathiti 28/11/2012 9:30 πμ Page 12

1.1.2. Τα υλικά του ελεύθερου σχεδίου και οι τεχνικές τους

α. Το χαρτί: Υπάρχουν πολλών ειδών χαρτιά, λεπτά ή χοντρά, ματ ή γυαλιστερά, ανάγλυφα ή λεία, απορροφητικά ή μη, κατάλληλα για κάθε υλικό που θα υποδεχτούν.

β. Τα μολύβια κατασκευάζονται από μείγμα γραφίτη και αργίλου με ξύλινο περίβλημα. Κατάλληλα για το ελεύθερο σχέδιο είναι τα μαλακά (B,2B....8B).

Τα μολύβια μάς δίνουν τη δυνατότητα να σχεδιάζουμε και έπειτα να δημιουργούμε πολλούς τόνους, από απαλό γκρίζο μέχρι μαύρο, πιέζοντάς τα ελαφρά ή δυνατά ή χρησιμοποιώντας αραιές ή πυκνές, παράλληλες ή τεμνόμενες γραμμές (Εικ.13). Μπορούμε να δημιουργήσουμε γρήγορα σκίτσα που μεταδίδουν μια αίσθηση, π.χ. της κίνησης (Εικ.14) ή να φτιάξουμε σχέδια με ακρίβεια και λεπτομέρειες, σβήνοντας και διορθώνοντας με μια μαλακή πλαστική γόμα (Εικ.15).

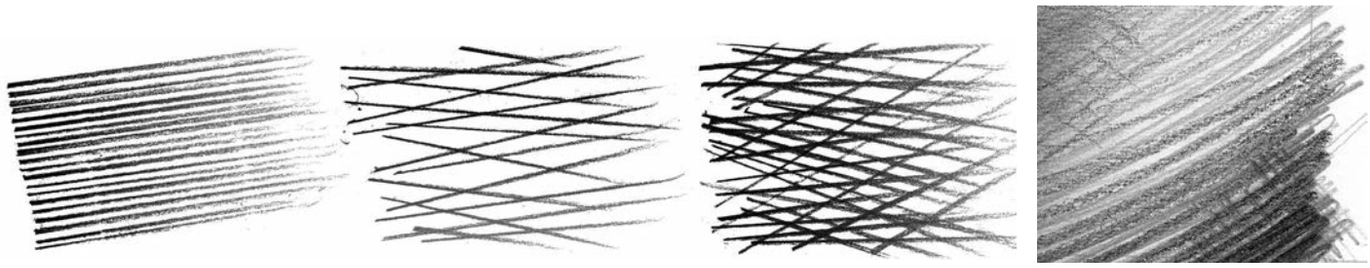

13.

14. Σεζάν, σκίτσο του αγάλματος της Άρτεμης, 1885. 15. Ρούμπενς, «Πορτρέτο αγοριού», 1626.

BIBLIO MA8HTH 1-41_eikastika B Mathiti 28/11/2012 9:30 πμ Page 13

Το σχέδιο και το χρώμα

γ. Το κάρβουνο είναι ένα φυσικό μαλακό υλικό. Σχεδιάζουμε με κάρβουνο επάνω σε ματ χαρτί, λευκό ή έγχρωμο, εξασφαλίζοντας διαφορετικά αποτελέσματα.

Το χρησιμοποιούμε όπως το μολύβι, σχεδιάζοντας και σκιαγραφώντας με παράλληλες ή τεμνόμενες γραμμές και το σβήνουμε με την ειδική γόμα. Μπορούμε επίσης να το απλώσουμε και να το σβήσουμε με το χέρι.

Είναι κατάλληλο για μια γρήγορη απόδοση του θέματος, όταν θέλουμε να διαχωρίσουμε φωτεινές και σκιερές περιοχές (Εικ.16,17). Επίσης μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το κάρβουνο μαζί με λευκή κιμωλία (Εικ.18).

Όταν το έργο ολοκληρωθεί, χρειάζεται να το ψεκάσουμε με ειδικό σπρέι φιξαρίσματος, ώστε να σταθεροποιηθεί επάνω στην επιφάνεια.

16. Κίρχνερ, «Ξαπλωμένο γυμνό», 1906.

17. Μαρκ, «Ελέφαντας», 1907.

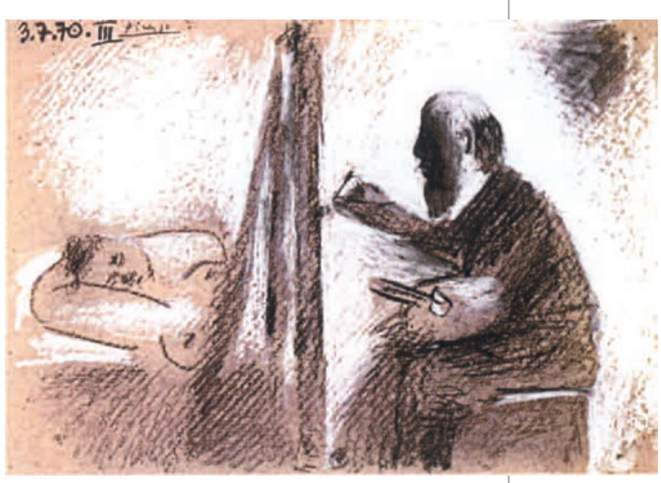

18. Πικάσο*, «Ο ζωγράφος και το μοντέλο του», 1950, κάρβουνο και κιμωλία σε χαρτί.

BIBLIO MA8HTH 1-41_eikastika B Mathiti 28/11/2012 9:30 πμ Page 14

Το σχέδιο και το χρώμα

20.

19. Μισό, «Ζωγραφική με μελάνη της Κίνας», 1962.

Υπάρχει η μαύρη σινική μελάνη αλλά και άλλες αποχρώσεις που χρησιμοποιούμε μεμονωμένα ή αναμειγνύοντάς τις, οπότε έχουμε ζωγραφικά έργα με χρώμα.

Οι Κινέζοι και οι Ιάπωνες καλλιτέχνες από πολύ παλαιά χρησιμοποίησαν τη μελάνη για την παραδοσιακή τους καλλιγραφία (Εικ.20) αλλά και στη ζωγραφική. Τα έργα τους χαρακτηρίζονται για την καθαρότητα και τη λιτότητά τους (Εικ.21,22).

21. Χοκουσάι, «Κουρδίζοντας το σαμισέν», 1820 (Ιαπωνία).

δ. Η μελάνη είναι υγρό υλικό που απλώνεται με πένα ή πινέλο κυρίως επάνω σε λείο χαρτί. Η υγρή της κατάσταση επιτρέπει να την αραιώνουμε με νερό, δημιουργώντας ποικιλία στους τόνους (Εικ.19). Η δυσκολία όμως είναι ότι δεν μπορούμε να σβήνουμε.

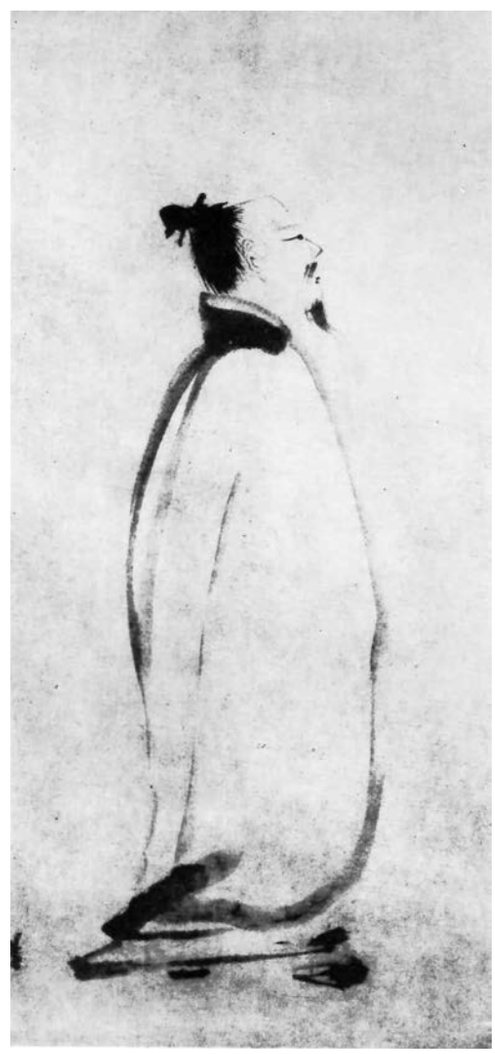

22. Κάι, «Προσωπογραφία του ποιητή Λι Πο», 13ος αι. (Κίνα).

BIBLIO MA8HTH 1-41_eikastika B Mathiti 28/11/2012 9:30 πμ Page 15

1.2.1. Το γραμμικό σχέδιο

Το γραμμικό σχέδιο χρησιμοποιείται για τη δημιουργία εικόνων με εικαστικό (διακοσμητικά και γραφιστικά σχέδια) ή τεχνικό χαρακτήρα (αρχιτεκτονικά, τοπογραφικά, μηχανολογικά, σχέδια βιομηχανικών αντικειμένων). Επειδή στο γραμμικό επιδιώκουμε να αποδώσουμε τα στοιχεία του σχεδίου με ακρίβεια, χρησιμοποιούμε σχεδιαστικά όργανα.

1.2.2. Τα υλικά για το γραμμικό σχέδιο

Το γραμμικό σχέδιο γίνεται επάνω σε ματ ή λείο χαρτί. Κατάλληλα μολύβια είναι τα σκληρά (Η, 2Η.... 6Η). Επίσης μπορούμε να σχεδιάσουμε με πενάκια ή ραπιντογκράφους και μελάνη ή λεπτούς μαρκαδόρους. Τα σχεδιαστικά όργανα που χρησιμοποιούμε είναι: χάρακας (υποδεκάμετρο), τρίγωνα (ορθογώνιο ισοσκελές και ορθογώνιο ανισοσκελές), διαβήτης και μοιρογνωμόνιο.

1.2.3. Γραμμικά σχέδια

α. Γεωμετρικές κατασκευές

α. Ισόπλευρο τρίγωνο μέσα σε κύκλο: χωρίζουμε την περίμετρο του κύκλου σε τμήματα ίσα με την ακτίνα του. Αν ενώσουμε ένα παρά ένα τα τρία από τα έξι σημεία της περιμέτρου, θα έχουμε το ισόπλευρο τρίγωνο.

β. Τετράγωνο μέσα σε κύκλο: φέρνουμε στον κύκλο δυο διαμέτρους κάθετες μεταξύ τους. Τα σημεία τομής στην περίμετρο του κύκλου είναι οι κορυφές του τετραγώνου.

γ. Πεντάγωνο μέσα σε κύκλο: φέρνουμε τη διάμετρο ΑΒ και την κάθετη σε αυτή ΓΟ και βρίσκουμε το μέσο Μ της ΟΒ. Με κέντρο το Μ και ακτίνα ΜΓ γράφουμε τόξο που τέμνει την ΑΒ στο σημείο Ν. Η ΓΝ είναι ίση με την πλευρά του πενταγώνου.

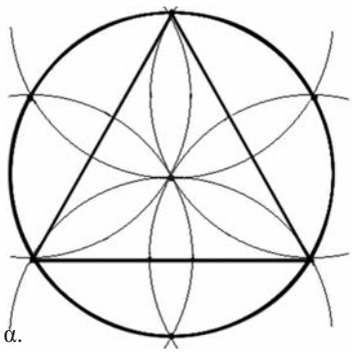

α.

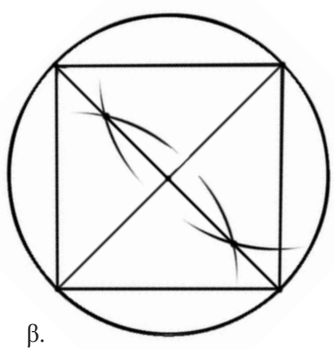

β.

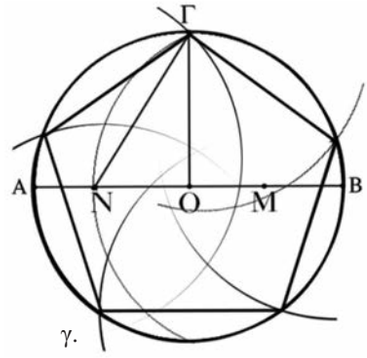

γ.